

Sotsiaalministeerium

23.12.2024

Alkoholitarvitamise vähendamise arengusuunad 2025-2035

Täname võimaluse eest arvamust avaldada väljatöötamisel olevate alkoholitarvitamise vähendamise arengusuundade 2025-2035 (edaspidi *Arengusuunad*) kohta. Alkoholi- ja Maaelutööstuste Liidu eesmärgiks on edendada vastutustundlikku ja teadlikku alkoholi tarbimiskultuuri ning toetame meetmeid suurendamiseks teadlikkust alkoholi liigtarbimisega seonduda võivatest ohtudest.

Käesolevaga esitame Alkoholi- ja Maaelutööstuste Liidu arvamuse.

1. Riigieelarve seaduse kohaselt on strateegilised arengudokumendid järgmised: riigi pikaajaline arengustrateegia, poliitika põhialused, valdkonna arengukava ja programm. Ebaselge on Arengusuundade koostamise juriidiline alus.
2. Vabariigi Valitsus kiitis 29. aprillil 2021 heaks hetkel kehtiva Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030, mis oli mõeldud seadma visiooni ja eesmärgid, mille suunas liigutakse järgmise kümnendi jooksul ehk aastaks 2030.

Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud Rahvastiku tervise arengukava kohaselt on mittenakkushaiguste riskiteguriks alkoholi liigtarvitamine, mitte alkoholi tarvitamine sõltumata kogusest ning strateegia prioriteediks alkoholi liigtarvitamise ja kuritarvitamise varajase märkamise ja ennetamise tegevuste rakendamine; samuti ka kehtivate piirangute tõhusam rakendamine, mitte uute piirangute loomine. Arengukava asjakohaste prioriteetide väljavõtte leiata käesoleva kirja Lisas.

Arengusuundades esitatu väljendab põhimõttelist muutust Rahvastiku tervise arengukavas kirjeldatud poliitikaga võrreldes. Kui kehtivat Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud ja Riigikogus olulise tähtsusega riikliku küsimusena arutlusele olnud valdkonna arengukava ei pea Sotsiaalministeerium enam kehtivaks ja asjakohaseks on mõistlik esitada ettepanek kava muutmiseks, mitte toota täiendav kehtiva arengukavaga vastuolus olev uus dokument.

3. Kehtiva koalitsioonileppe kohaselt on Vabariigi Valitsus lubanud vähendada reguleerimist ja kehtestada reegli, et iga uue ettevõtetele halduskoormust toova nõude kehtestamiseks on vaja üks olemasolevatest nõuetest kehtetuks tunnistada. Arengusuunad on vastuolus kehtiva koalitsioonileppega ning arusaamatuks jääb kuidas kavandatakse vähendada ettevõtetele kohalduvat halduskoormust, riigi kulusid olemasolevate ja uute seatavate regulatsioonide järelevalvele eelarvedefitsiidi tingimustes ning millistest kehtivatest regulatsioonidest on kavas loobuda. Regulaatiivse koormuse vähendamine on ka äsja ametisse asunud Euroopa Komisjoni üks prioriteete Euroopa strateegilise konkurentsivõime kasvatamisel. Arengusuundade kohaselt hetkel halduskoormus ettevõtjatele vaid kasvaks.

4. Keerulises rahanduslikus olukorras tuleb koalitsioonileppe kohaselt üle vaadata riigi ülesanded ja kulukohad ning tõhustada riigivalitsemist, milleks Eestil on olemas suurepäraseid tööriistad digiriigi ja andmete näol. Andmepõhine otsustamine ja tehisaru kiire areng annab kehtiva koalitsioonileppe järgi Eestile võimaluse kujundada personaalset riiki, vähendada dubleerimist, kiirendada suhtlust ametiasutustega ja hoida nii kokku maksumaksja raha.

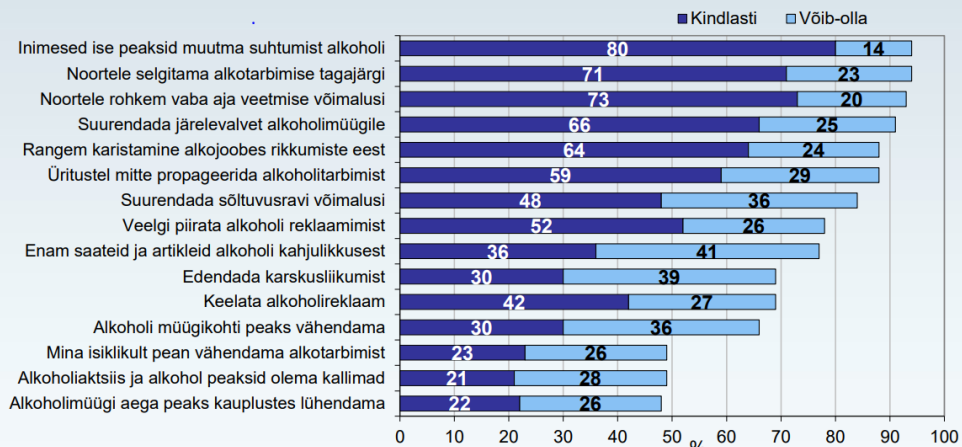
Lähtudes kehtivast Rahvastiku tervise arengukavast ja tsiteerides Rein Langi (29. mail 2024 Postimehele antud [intervjuu](#)), tuleks riiklikud alkoholipoliitika strateegiad suunata sellele osale elanikkonnast, kes joo liiga palju ning mitte tegema elu põrguks sellel 80 protsendil, kellel tõenäoliselt alkoholiga probleemi ei ole. Eesti on aastaid rajanud digiriiki ning 15 aasta jooksul on üles ehitatud andmekogud, mille kvaliteet on üsna kõrge. Peame otstarbekaks kasutada kaasaegse tehnoloogia ja riigi andmekogude poolt loodud võimalusi sihistatud ja liigtarbijale suunatud alkoholipoliitika ellu viimisel ning vältida tarbetuid ühiskondlikult kulukaid regulatsioone, millest vabanev ressurss oleks võimalik riigil suunata riskikäitumise ennetuseks.

Üldiste piirangute reaalne mõju rahvatervise eesmärkidele on vähene kui mitte öelda olematu ja kohati isegi vastupidine (iga piirang kasvatab varumist, mis omakorda loob eelduse liigtarbimise kasvuks) ning teisalt kahjustades Eesti ettevõtete (turismisektorist jaekaubanduse ja platvormideni) konkurentsivõimet, pidurdab majandusarengut ja hoogustab inflatsiooni.

Alkoholipoliitika olgu kaasaegseid poliitikakujundamise võimalusi kasutav, tuginedes digiriigile väärilisele andmekasutusele otsustamisel ning personaalse riigi põhimõttele, mida on käsitletud näiteks äsja esitletud Riigikogu arenguseire keskuse uuringus: „Personaaliigi tulevik Eestis. Stsenariumid aastani 2040” ([raport](#)) ning mille kohaselt ootavad Eesti elanikud riigilt senisest suuremat panust just tervise- ja sotsiaalprobleemide ennetamisel.

5. Tuginedes Sotsiaalministeeriumi tellitud ja rahastatud „alkoholipoliitika aastaraamatule 2024“ ei toeta elanikkond ühiskondlikult kulukaid piiranguid, vaid kultuuri muutust. Tõhusate meetmetena nähakse suhtumise muutmist alkoholi, noortele alkoholitarbimise tagajärgede selgitamist ja noortele rohkem vaba aja veetmise võimaluste pakkumist, samas kui alkoholi müügiaegade lühendamise ja alkoholiaktsiisi tõstmise meetmete toetus on pea 4x madalam ehk viiendikul vastanutest. Ka alkoholi müügikohtade vähendamise meetme tulemuslikkust ei peeta kõrgeks. Soovitame allkirjeldatud küsitluse tulemusi kasutada alkoholipoliitika kujundamiseks ja elluviimisel.

Elanike hinnangud alkoholitarbimise vähendamise meetmetele 2023 (% vastanustest)

Allikas: „Alkoholi turg, tarbimine ja kahjud Eestis“

- Kehtiv koalitsioonilepe lubab asjaajamise kiirendamiseks vähendada tegevuslubade arvu ning lihtsustada lubade ja registreeringute väljastamist. Sotsiaalministeeriumi poolt arvamuse avaldamiseks esitatud Arengusuunad teevad ettepaneku uueks tasuliste ja tähtjaliste müügilubade süsteemiks. Arengusuunad ei arvesta kehtiva koalitsioonileppega.
- Koalitsioonilepe seab ambitsiooni võimestada kultuuri- ja spordivaldkonnana suutlikkust panustada rahvusvaheliste suurprojektide ja suursündmuste kaudu Eesti majanduse arengusse. Arengusuunad osundavad kavatsusele vähendada alkoholi reklaami sh sponsorteateid spordis – peame vajalikuks analüüsida nimetatud kavatsuse mõju koalitsioonileppes seatud eesmärgile ning laiemalt kultuuri ja spordivaldkonna rahastamisele. Ühtlasi on ilmselt asjakohane kaasata vastavasisulisest aruteludest ka Kultuuriministeerium (kellele eelnõude infosüsteemi järgi Arengusuunad arvamuse avaldamiseks ei ole esitatud).
- Arengusuunad teevad ettepanekuid aktsiisipoliitikaks. Tuginedes rahvusvahelisele statistikale, puudub otsene seos aktsiisimäärade ja tarbimistaseme vahel – alkoholi kõrgema aktsiisimääraga maksustavates riikides ei ole tarbimine tingimata madalam. Riigi laekumised ei suurene ega tarbimine vähene pelgalt maksutõusu tõttu kui on võimalik piirikaubanduse teke.

Sellele osundab ka kehtiv Rahvastiku tervise arengukava: „*Samuti on tervist toetavate valikute alaeesmärgi elluviimisel oluline ELi siseturu kontekstis silmas pidada piiriüleseid aspekte. Näiteks alkoholist tingitud kahjude vähendamise puhul on piiriüleised mõjud maksumeetmete rakendamisel, reklaami ja turunduse valdkonnas ja alkoarbitimise toodete märgistamisel.*“

Võrreldes alkoholiaktsiisi laekumisi 10-aasta taguse ajaga tuleb tõdeda, et aktsiisilaekumine on samal tasemel:

- 2014 aasta reaalne laekumine oli 235 mln eurot,

- Rahandusministeeriumi suvine majandusprognoos näeb käesoleva aasta laekumiseks 240 mln.

Aktiisimäärad on 2024. aastal keskmiselt 75% kõrgemad kui kümme aastat tagasi, aga eestlaste keskmine tarbimine on identne – 2014 aastal 11,09 ja 2023. aastal 10,9 l täiskasvanud (15+) elaniku kohta. 10 aastaga on aktiisimäära tõus (tõsi osaliselt koosmõjus ka muude kaupade ja teenuste hindade kasvuga) suutnud eemale peletada turistid ja turistide poolt tehtud ostud ning suunanud eestlased ostlema Lätti ja jätma maksud Läti riigieelarvesse, kuid mõju eestlaste alkoholitarbimisele on olnud olematu.

Tabel 20. **Alkoholi tarbimine 2011–2022***

*Consumption of alcohol 2011–2022**

liitrit täiskasvanud (15+) elaniku kohta 100% alkoholis - litres per capita aged 15 and over in 100% alcohol

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Legaalne müük	16,27	16,96	17,75	17,29	16,72	15,61	13,08	10,81	11,63	11,17	11,74	12,81	Legal sales
Turistide kaasaostud	4,26	4,73	5,64	5,60	5,53	5,54	4,61	3,63	3,49	1,97	1,62	2,68	Exports by tourists
Turistide tarbimine Eestis	0,86	0,97	1,08	1,17	1,12	1,15	1,13	1,02	0,94	0,38	0,19	0,57	Consumption by tourists in Estonia
Välismaalt ostetud	0,77	2,50	3,38	2,86	1,73	0,86	1,06	Bought abroad
Illegaalne müük	0,88	0,88	0,83	0,57	0,48	0,48	0,46	0,49	0,34	0,28	0,26	0,57	Illegal sales
Kokku tarbitud Eesti elanike poolt*	12,02	12,14	11,86	11,09	10,55	10,17	10,30	10,03	10,40	10,83	11,06	11,18	Total consumption by Estonian inhabitants*

9. Samuti ei ole põhjendatud ainsa näitajana aktiisitaseme määramisel võrrelda alkoholi hinda sissetulekutega. Näiteks aastal 2023, mil alkoholiaktiis ei tõusnud, küll alkoholi hind sissetulekute suhtes langes (kättesaadavus kasvas), kuid samas reaalne alkoholitarbimine langes ehk majanduslangus ja inimeste üldine ostujõud omasid olulisemat mõju, lisaks tarbimiskultuuri ja -eelistuste tõenäolisele muutumisele.

Riina Sikkut (6.6.2024, delfi.ee): „Kui vaatame viimast kümnet aastat, siis saab inimene keskmise palga eest varasema 60 liitri viina asemel 90 liitrit.“ Elatustaseme tõus toob paratamatult kaasa keskmise palga eest võimalikult osta saavate tarbekaupade koguste kasvu, mistõttu soovitame antud indikaatorist alkoholipoliitika kujundamisel loobuda. Eurostati andmetel on näiteks Šveitsi keskmine aastane netotöötasu 2023. aastal 85 582 eurot, mis teeb kuupalgaks 7132 eurot, peaks liiter viina Šveitsi poes maksma 120 eurot (juhul, kui viina ostujõud peaks olema Eesti kunagisel tasemel ehk 60 liitrit keskmise palga eest) samas on tarbimine Šveitsis madalam Arengusuundade kohasest eesmärgist Eestile.

Kokkuvõttes, Eestis on kehtiv alkoholipoliitika äsja kokku lepitud aastani 2030 Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud ja Riigikogus arutatud Rahvastikutervise arengukavaga. Hetkel on asjakohane tegeleda kehtiva arengukava elluviimisega ja vajadusel anda Vabariigi Valitsusele ülevaade arengukavas seatu elluviimisest või siis teha ettepanek arengukava muutmiseks. Kehtiva arengukavaga vastuolus oleva ja selles fikseeritud poliitikast mitte lähtuva täiendava dokumendi loomine muudab kogu riigi strateegilise planeerimise süsteemi mõttetuks.

Lugupidamisega

Janek Kalvi

Juhatuse esimees

Alkoholitootjate ja Maaletoojate Liit

Lisa 1. Rahvastikutervise arengukava väljavõte.

- Töenduspõhise ja järjepideva sektorite ja valdkondade ülese alkoholipoliitika arendamine ja rakendamine
- Elanikkonna sihtrühmapõhine ja järjepidev teadlikkuse ning alkoholi tarvitamisega kaasnevate riskide tõsiduse tajumise suurendamine, hoiakute kujundamine ja oskuste arendamine
- Alaealiste alkoholitarvitamise ennetamine, tõkestamine ja vähendamine kodu, haridusasutuste ja paikkonna koostöös
- Alkoholi liigtarvitamise ja kuritarvitamise varajase märkamise ja ennetamise tegevuste rakendamine
- Alkoholisõltuvuse ravi ja nõustamise teenuste kättesaadavuse parandamine ning inimkeskseks muutmine
- Alkoholisõltlase lähedastele nõustamise kättesaadavuse parandamine
- Alkoholsete jookide müügiedenduse mõju vähendamine kehtivate piirangute tõhusama rakendamise abil ja riskirühmade kaitsmine uudsete müügivõtete eest
- Selliste tegevuste soodustamine, mis aitavad luua turvalist keskkonda, vähendada alkoholist tingitud kuritegevust, sotsiaalseid probleeme ja tervisekahjusid

Masina 11
10144 Tallinn
Registrikood 80080251

Telefon + 372 550 3904
info@atml.ee

Swedbank kood 767
IBAN: EE072200221016907219